

ספרות

חטיבה עליונה	שכבת גיל
אסטרטגיות חשיבה מסדר גבוה	חינוך לחשיבה
"קתדראלה" מאת ריימונד קארבר	נושא
יחידת הוראה	משך הזמן
אילנה אריאלי, רינה פרנקל ונורית צין	כתבו
שיעור מתוקשב	מסגרת הפיתוח

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א' לפיתוח פדגוגי
חינוך לחשיבה

הסיפור "קתדראלה" מאת ריימונד קארבר מזמן התבוננות במערכות יחסים שונות, ובמיוחד בשינויי עמדות ונקודות מבט העשויים להתחולל בעקבות מפגש עם אנשים.

אתם מוזמנים לקרוא את הסיפור, לנוע על פני ראשי הפרקים, למלא את המשימות ולסיים בחשיבה על חשיבה.

1. תוכן השיעור
2. טרום למידה
3. שם הסיפור
4. לפרוסיפור
5. מעיוורון לפיקחון
6. חשיבה יצירתית
7. מטקוגניציה
8. בבליוגרפיה

עבודה מהנה

טרום למידה - אף היא למידה!

אנו עומדים ללמוד את הסיפור "קתדראלה" מאת ריימונד קארבר.

חשבו וכתבו: מהן, לדעתכם, הפעילויות הראשונות שנציע לתלמידינו?
עגנו את תשובותיכם בנימוקים.

עיון בשם הסיפור

שמו של סיפור עשוי להיות בעל משמעויות גלויות ובעל משמעויות סמויות. פגישתנו הראשונה עם שמו של הסיפור מובילה אותנו להשערות שונות. עם הקריאה אנו מבינים את משמעות (או משמעויות) השם בצורה טובה יותר.

ליד כל אחת מהשאלות הבאות כתבנו בסוגריים את אסטרטגיות החשיבה להן נזדקק. זאת כדי להרגיל אתכם להיות מודעים לאסטרטגיות חשיבה. כדאי שגם בכיתה תהיו מודעים לאסטרטגיות חשיבה הבאות לידי ביטוי בשאלות שונות, שאתם שואלים את תלמידיכם .

וכמובן, חשוב שגם התלמידים יהיו מודעים לאסטרטגיות החשיבה .
וזאת יש לדעת: המודעות לאסטרטגיית החשיבה עשויה להפוך את אסטרטגיית החשיבה למנגנון פיקוח ובקרה על הפעילות המחשבתית של התלמיד (האם הטעון הוצג באופן בהיר, מנומק ומשכנע? האם ההשוואה רלוואנטית ותורמת להבנה טובה יותר של היצירה וכן הלאה.)

שימו-לב, בעבודתנו השתדלנו להרבות באסטרטגיות חשיבה רלוואנטיות, אך אין פירושו של דבר שנזכיר לתלמידינו את כל מיומנויות החשיבה האפשריות. אסור לנו לייגע את הלומדים ויש לעסוק בפעילות מטא-קוגניטיבית בהדרגה ובמשורה.

עם החשיבה – באה החשיבה...

ענו על כל השאלות הבאות לעצמכם

א. מהי קתדראלה, ובמה היא שונה מכנסייה רגילה? (חיפוש ידע במקורות מידע להבנת מושג מרכזי ביצירה, השוואה)

ב. התבוננו בפסלו של רודן (1810 - 1917) הנקרא "קתדראלה" ומצאו קשרים בינו לבין הסיפור (הבחנה, השוואה, הסקת מסקנות).

ג. שימרו על המחשב שלכם את הסיפור "קתדראלה" וסמנו בצבע את כל הפעמים שהמילים קתדראלה או קתדראלות, כנסייה או כנסיות מופיעות בו. (איסוף מידע)

מהי משמעות הופעות הכנסייה או הקתדראלה בסיפור? (הסקת מסקנות, טיעונים ונימוקים)

ד. קרבר קרא לסיפורו "קתדראלה". מדוע? מהי תרומת השם למשמעות הסיפור? (הנמקה, חשיבה יצירתית=העלאת חלופות רבות לפתרון בעיה)

שימו לב למה שנכתב אודות פסלו של רודן:

<http://www.cantorfoundation.org/Rodin/Gallery/rvg61.html>

לפרוסיפור

לעיתים חיבור החלקים גדול מהשלם. כך קורה כשאנו פורסים סיפור להיבטיו השונים ושבים אליו כדי להבינו טוב יותר מאשר לפני הפריסה לחלקים...

אתם מוזמנים לקרוא בסל המתודות שלנו על מתודת "לפרוסיפור" ולשוב למשימתנו.

המשימה:

העלו את הסיפור "קתדראלה" למחשב שלכם ושימרו אותו. סמנו בסיפור בצבעים פרטים שונים המתקשרים לנושאים שיפורטו בהמשך. ענו לשאלות המצורפות.

אפשרויות:

- א. תוכלו לחבר שאלה אחרת לנושאים המוצגים. (שאלת שאלות)
- ב. תוכלו לחשוב על נושאים אחרים, לסמן אותם, לשאול עליהם שאלה ולענות עליה. (חשיבה תכנונית: הגדרת מטרה, זיהוי יחסי גומלין בתוך מערכת מורכבת, שאלת שאלה)

א. בינו לבינה

- א. סמנו את המקומות בהם נזכר המְסַפֵּר ביחסים בעבר בין אשתו לעיוור ולקצין הצעיר. (קריאה קשובה תוך הבחנה בתופעה)
כיצד מצטיירת דמות המספר בהקשר זה? כיצד מאופיינת אשתו? (הבחנה, הערכה, הצגת טיעון והוכחה)
- ב. סמנו מקומות נוספים בהם יש מגע או שיח בין המספר לאשתו. (קריאה קשובה תוך הבחנה בתופעה)
מה ניתן ללמוד מכל אלה על הזוגיות של המספר ואשתו? (הסקת מסקנות, הערכה, הצגת טיעון והוכחה)

ב. דת ואמונה

סמנו את המקומות בהם המספר מתייחס לדת ולאמונה או לאחד מהמאפיינים שלהם. (קריאה קשובה תוך הבחנה בתופעה)

סמנו את הדיאלוג בינו לבין העיוור בעניין זה. (קריאה קשובה תוך הבחנה בתופעה)

מהן השקפותיו של המספר וכיצד הוא מבטאן? (הסקת מסקנות, הערכה, הצגת טיעון והוכחה)

כיצד סיום הסיפור מול הקתדראלות מתקשר לנושא ומבטא, אולי, את השינוי שחל בו במהלך הערב? (הסקת מסקנות, הסבר, זיהוי סיבה ותוצאה)

ג. המארח המופתע

סמנו מאפיינים במראהו ובהתנהגותו של העיוור שהפתיעו את המספר המארח. מדוע הופתע? (קריאה קשובה תוך הבחנה בתופעה, זיהוי סיבה ותוצאה, הסקת מסקנות)

ד. "לכל איש יש שם" – האומנם?

סמנו בסיפור:

את המקומות בהם מתייחס המספר לשמות או להיעדרם.

את המקומות בהם מכנה המספר את אורחו "העיוור"

את המקומות בהם הוא מכנה אותו בשמו "רוברט"

את המקומות בהם הוא פונה אליו.

מה גיליתם? ומה ניתן להסיק מכך? (קריאה קשובה תוך הבחנה בתופעה, השערות, הסקת מסקנות)

מעיוורון לפיקחון (ואולי גם פיכחון)

לפניכם שתי שאלות. אנו על אחת מהן. אם בחרתם לענות על שאלה א' תוכלו להיעזר בקטעים המצוטטים בשאלה ב'.

א. תארו את התהליך האנושי והמוסרי שעובר המספר, והסבירו כיצד העיוור מוביל תהליך זה ופוקח את עיני מארחו .

או:

תארו והסבירו את התהליך והשינוי שעובר "המארח" במהלך הסיפור. כיצד נבנה תהליך ההתפכחות שלו, ומהי תרומת העיוור לשינוי שחל במארחו? (הבחנה, זיהוי מרכיבים משתנים היוצרים מערכת מורכבת, הכללה הבנויה על רכיבים מפוזרים, ניתוח תהליך ומבנה, הסקת מסקנות, הערכה)

ב. לפניכם קטעים אחדים מתוך ספר המסות של א.ב. יהושע

"כוחה הנורא של אשמה קטנה – ההקשר המוסרי של הטקסט הספרותי" (הוצאת ידיעות אחרונות, 1998).

בספר זה דן יהושע בסיפור "קתדראלה" וביצירות אחרות. המאמר על "קתדראלה" הוא: "איך לבנות קוד מוסרי על שקית חומה של מרכול?" (עמ' 167 – 180).

קראו את הקטעים וענו על השאלות שאחריהם.

"בכתיבת ספר זה אני רואה לעצמי שליחות צנועה – לעורר עניין מחודש באספקטים המוסריים של הטקסט הספרותי" (עמ' 25).

"וביצירה האחרונה – הסיפור המודרני, כמעט פוסט מודרני, "קתדראלה" של הסופר האמריקאי המצוין ריימונד קרבר – בחרתי כדי לדון בשאלה הישנה, האם התפתחות מוסרית של גיבור ביצירה מוסיפה לה עוצמה אסתטית" (עמ' 27).

"אחד הקריטריונים שנראים לי חשובים לקביעת הערכה אסתטית של יצירה ספרותית נוגע לבחינת האופי והטיב של התפתחות הדמויות במהלך היצירה... ואכן, דומני, שהתפתחותה של דמות והרחבת תובנתה במהלך היצירה היא מטרה נשאפת לכל כותב רומאנים. אבל כאשר התפתחות זו מלווה גם בהתפתחות מוסרית, יש בכך משום מעלה מיוחדת... האם התפתחותו המוסרית של גיבור ספרותי זקוקה תמיד ליצירה רחבת היקף? לא תמיד, ויעיד על כך הסיפור הקצר והפשוט של ריימונד קרבר 'קתדראלה'" (עמ' 165-166).

1. הסבירו את העמדה ואת הרעיונות של א.ב. יהושע המובעים בקטעים

אלה. האם אתם מסכימים לעמדתו? חולקים עליה או מסתייגים?

(הסבר ופענוח הכללה, הערכה, שיפוט מנומק)

2. מהי ההתפתחות המוסרית שעובר הגיבור ביצירה, והאם היא מוסיפה

לסיפור "עוצמה אסתטית"?

(יישום והערכה, שיפוט מנומק)

הערה: מומלץ לקרוא את ספרו של א.ב. יהושע ובמיוחד את ההקדמה (11 - 28);

על קתדראלה" (עמ' 165 – 180); וסוף דבר (181 – 182).

חשיבה יצירתית

ענו על אחת מהשאלות הבאות:

א. זווית ראייה

בחרו בשתי אפיזודות בסיפור וספרו אותן מזווית הראייה של העיוור או של אשתו של המספר. מה ניתן להסיק על המספר בעקבות שינוי נקודת המבט? (חשיבה יצירתית: שימוש בזוויות ראייה שונות להסתכלות על דמות המספר, השערה, הסקת מסקנות)

ב. סוף אחרי הסוף

חברו אפיזודה המתארת מפגש נוסף בין המארח לרוברט העיוור, המתרחשת זמן מסוים לאחר סיום הסיפור והמשקפת את עמדתו של המארח כלפי העיוור. (חשיבה יצירתית, יישום, הסקת מסקנות, השערה על בסיס נתונים קיימים)

ג. רעיון אחר

בחרו רעיון יצירתי אחר, נסחו את המשימה, ציינו את אסטרטגיות החשיבה הנדרשות ובצעו את המשימה. (חשיבה תכנונית, חשיבה יצירתית)

מטקוגניציה

שובו וקראו את הפרק בנושא מטקוגניציה וענו על השאלות הבאות:

- א. אילו אסטרטגיות חשיבה אימצתם בעבודתכם זו?
- ב. כיצד אתם מתכוונים ליישם את הוראת החשיבה בכיתתכם?

ביבליוגרפיה מומלצת

1. א. ב. יהושע/”כוחה הנורא של אשמה קטנה”, ”ידיעות אחרונות” 1998. במיוחד: הקדמה, סוף דבר, מאמר על הסיפור ”קתדראלה”.
2. משה רון/אחרית דבר, בתוך הקובץ ”סיפורים אחרונים”, ריימונד קרבר, הוצאת הקיבוץ המאוחד, ספרי סימן קריאה, 1998.
3. אבישי מרדכי/אנשים קטנים, קרבר, ”דבר קטן וטוב”, ”על המשמר”, 28.8.87, עמ' 18.
4. פז מירי/הסיפור הקצר, קרבר, ”דבר קטן וטוב” ”דבר” 8.7.87.
5. קלדרון ניסים/”בלי תחבולות. נקודה”. (על קרבר), ”מעריב”, מוסף שבת, ספרות וספרים, 11.7.97.